

КНИГАТА ЗА

ВТОРАТА СВЕТОВНА ВОЙНА

КНИГОМАНИЯ

СЪДЪРЖАНИЕ

10 ВЪВЕДЕНИЕ

СЕМЕНАТА НА КОНФЛИКТА 1914–1939

- 18 Тази война ще сложи край на войните
Голямата война
- 20 Мир, построен върху пясъчни основи
Крехкият мир
- 22 Демокрацията е хубаво нещо само на теория
Италия и надигането на фашизма
- 24 Жестокостта вдъхва уважение
Надигането на нацизма
- 30 Хайл Хитлер
Създаване на нацистката държава
- 34 Кулминация на отчуждението
Диктатори и крехки демокрации в Европа

40 **Повече няма да има комунизъм**
Испанската гражданска война

42 **За да направим страната свободна, трябва да пожертваме свободата**
Междусобици в Китай

44 **Териториалното разширение е съдбата на японския народ**
Начало на японската експанзия

46 **Искаме земя и територии**
Германската експанзия

48 **Триумфираща диващина**
Кристалната нощ

50 **Днес сме ние, но утре може да си ти**
Провал на Обществото на народите

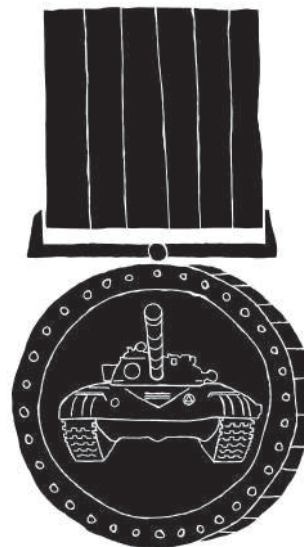
51 **Мир за нашето време**
Омиротворяването на Хитлер

ЕВРОПА ВЛИЗА ВЪВ ВОЙНА 1939–1940

56 **Повратна точка в историята на Европа**
Европа в навечерието на войната

58 **Те никога няма да възкръснат от германската прегръдка**
Унищожаването на Полша

64 **Мълчание в цяла Европа**
Странната война

66 **Мъже, бъдете непреклонни**
Подготовка за война

67 **Атакувайте незабавно – през деня или през нощта**
Битката при Рио де ла Плата

68 **Вълците добре ще си похапнат тази зима**
Зимната война във Финландия

69 **Германските самолети жестоко ни бомбардират и обстрелват**
Нахлуването в Дания и Норвегия

70 **Успят ли танковете, и победата няма да закъснее**
Светкавичната война

76 **Чудодейно избавление**
Дюнкерк

80 **Съкрусени от силите, изпратени срещу нас**
Капитулацията на Франция

88 Трябват ми само няколко хиляди загинали

Италия се намесва във войната

90 В защита на метрополията
Колониални връзки

94 Никога преди толкова голямо човешко множество не е дължало толкова много на толкова малък брой хора
Битката за Британия

98 Осеяни с пожарища, разтърсени от експлозии
Светкавичната война

100 Никога няма да капитулираме
Великобритания се подготвя за тотална война

ВОЙНАТА ОБХВАЩА НОВИ ЧАСТИ ОТ СВЕТА 1941–1942

108 Ние трябва да се превърнем във велик арсенал на демокрацията
Краят на американския неутралитет

109 Той потъна с разветви знамена
Потопяването на Бисмарк

110 Едно торпедо – един кораб
Интензификация на подводната война

114 Никога не бях виждал такова пренебрежение към смъртта
Войната на Балканите

118 Пустинята е забравено от Бога място
Северна Африка и Средиземноморието

122 Да обединим усилията си с Русия през Иран
Контролът върху Близкия изток

124 Светът ще затаи дъх
Операция „Барбароса“

132 Да се сражаваме за родината и за победата!
Великата отечествена война

136 Холокостът на куршумите
Нацистките кръвопролития

137 Това означава война с Америка
Дилемата пред Япония

138 Дата, която завинаги ще остане позорна
Японците нападат Пърл Харбър

146 Не приемаме никакви други варианти освен победа
Америка във война

154 Ще дам живота си за императора
Напредването на японците

158 Какво може да спечели Индия... във войната на Великобритания?
Индия във Втората световна война

159 Битката в Тихия океан
Отбраната на Австралия

160 Подготовката на една много важна победа
Битката при Мидуей

166 Северна сага за героизъм, смелост и издръжливост
Нападенията срещу арктическите конвои

167 Най-бомбардираното място на земята
Обсадата на Малта

168 Правото на силния
Нацистка Европа

172 Окончателното решение
Холокостът

178 Ще защитим града или ще умрем
Битката при Сталинград

184 Ние не бяхме само пленници, а роби
Военнопленниците

188 Жестоката действителност
Германия и реалностите на войната

- 192 Началото на края**
От Газала до Ел Аламейн
- 196 Най-накрая поехме по собствен път**
Операция „Факел“
- 198 Гъските, които снасяха златни яйца, но никога не крякаха**
Тайната война

ТЕНДЕНЦИЯТА СЕ ПРОМЕНЯ 1943–1944

- 208 Свършено е с тях**
Победа в пустинята
- 210 Врагът е коварен, умен и безмилостен**
Нахлуването в Италия
- 212 Гробището на японската армия**
Битката за Соломоновите острови и Нова Гвинея
- 214 Вражеските нови средства за локализация правят победата ни невъзможна**
Двубой в Атлантическия океан
- 220 Всепомиташ огнен ураган премина по улиците**
Бомбардирането на Германия

224 Трябва да използваме докрай целия си потенциал
Германската военновременна индустрия

225 Приятели по същество, по дух и по цели
Срещи на най-високо равнище на Съюзниците

226 На оръжие!
Съпротивителните движения

232 Те бяха навсякъде – около нас, над нас и сред нас
Битката при Курск

236 Приказливи уста потапят бойни кораби
Пропагандата

242 Величествена героична битка
Въстанието във Варшавското гето

244 Всеки трябва да даде всичко, на което е способен.
Западният Пасифик

250 Убий всичко, изгори всичко, заграби всичко.
Китай и Япония във война

254 Рим е много повече от военна цел
Падането на Рим

255 Ето ги тук – много добре платени и сексуално презадоволени
Американските войници в Обединеното кралство

256 Тенденцията се променя
Десантът в Деня Д

264 С изгрева не идва облекчение, облаците също не помагат
Ракетите „Фау“

266 По пътя на отмъщението
Операция „Багратион“

270 Време е да се предприеме нещо
Заговорът за убийството на Хитлер

271 Варшава трябва да бъде изравнена със земята
Варшавското въстание

272 Безкрайни конвои от камиони с всякакви форми и размери
Съюзниците напредват на изток

274 Мисля, че това е самоубийствена операция
Операция „Маркет Гардън“

275 Трябва само да преминем Рейн
Сражения по границата

276 Трябва да сме свръхчовеци, за да спечелим тази война
Битката в залива Лейте

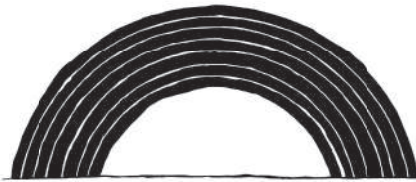
277 Всеки ден наш дълг беше... да умираме
Пилотите камикадзе

278 Сто милиона сърца бият в един и същ ритъм
Японският вътрешен фронт

280 Кървав и скъпоструващ двубой
Битката в Ардените

КРАЯТ НА ВОЙНАТА 1945

286 Окончателна победа над общия враг
Съюзниците нахлуват в Германския райх

287 Сега те ще пожънат това, което са посели
Унищожаването на германските градове

288 Източният фронт прилича на къщичка от карти
Съветските войски нахлуват в Германия

290 Да превземем Рангун преди началото на мусонните дъждове
Съюзниците отвоюват Бирма

294 Дотогава човешкият ум не би могъл да си представи това, което ние видяхме
Освобождение на лагерите на смъртта

296 Сражавахме се за кауза, а не за завоевания
Последни сражения в Италия

298 Светът трябва да знае какво се случи и никога да не го забравя
Победата в Европа

304 Ще браним този остров... до край
Япония под обсада

308 Господи, какво направихме!
Бомбардирането на Хиросима и Нагасаки

312 От небето няма повече да вали унищожителен дъжд
Капитулацията на Япония

314 За вашето утре жертваме нашето днес
Цената на войната

318 Цивилизацията няма да оцелее, ако това зло се повтори.
Нюрнбергските процеси и денацификацията

320 Да запазим в мирно време това, което сме спечелили с война
Последиците от войната

328 ПОКАЗАЛЕЦ

335 ЦИТАТИ

336 БЛАГОДАРНОСТИ

16 ВЪВЕДЕНИЕ

Версайският договор

е подписан през юни; с него се **слага край на I световна война**. Германия **губи територии** и е принудена драстично да намали числеността на въоръжените си сили.

↑
1919

Политическата нестабилност в Германия насърчава **Хитлер да организира** в Бавария **пуч за завземане на властта**. Опитът се проваля и Хитлер влиза за кратко в затвора.

↑
1923

Фелдмаршал **Паул фон Хинденбург** става **президент на Германия**. Той се смята за стабилизиращ фактор в политиката на страната.

↑
1925

Сривът на Нюйоркската фондова борса предизвиква световна **икономическа депресия**.

↑
1929

1922

↓
В Италия **фашистката партия на Мусолини** организира „Поход към Рим“ като част от своя **план за сваляне** на легитимното **италианско правителство**.

1924

↓
Планът „Доус“ реорганизира **германските репарационни плащания** и помага за стабилизиране на **финансовата система на страната**.

1928

↓
САЩ, Великобритания, Франция, Италия, Германия и Япония подписват **пакта „Келог-Бриан“, с който се отказват от водене на нападателни войни**.

1931

↓
Японски войски **окупират** по-голямата част от провинция **Манджурия** в Североизточен Китай.

Причините, довели до избухването на Втората световна война, се коренят в клаузите на Версайския мирен договор, подписан през 19 юни 1919 г., за да сложи край на I световна война. Договорът представлява опит на страните победителки във военния конфликт – Великобритания, Франция, Италия и САЩ – да предотвратят повторен подобен сблъсък, но всъщност много повече създава нови проблеми, отколкото решава съществуващи. Наред с икономическата криза, която разтърсва следвоенна Европа, този договор посява семената на нова световна война, която ще се окаже още по-смъртоносна от предишната.

Нови граници

Версайският договор реструктурира политическата действителност в Централна Европа. Австро-унгарската империя се разпада, като Австрия се превръща в малка и слаба държава, а Унгария е принудена да отстъпи територии на съседна

Румъния. Създадени са новите държави Чехословакия и Югославия. Германия губи територии в полза на Чехословакия и на възродената Полша.

Въпреки че принципът за национално самоопределение е обявен за водещ във Версай, той не успява да разреши проблемите на съперническите си национални амбиции на централноевропейските народи. Латентният антагонизъм между техните държави продължава да тлее и се превръща в потенциален фактор за конфликти. Още по-съществено обаче се оказва възникването на значителни по численост германскоезични малцинства на териториите на Чехословакия и Полша – ситуация, използвана по-късно от германските националисти.

Клаузите на Версайският договор отслабват Германия в политическо, икономическо и военно отношение. Франция отново придобива Елзас и Лотарингия, като окупира и Саарския индустриален район. Победителите извличат от Германия значи-

телни приходи под формата на репарации заради претърпените щети от войната. Германия се лишава от колониалните си владения, а германската армия е сведена до 100 000 души. Договорът унижава германския народ, като създава у него негодувание и желание за реванш.

За да бъдат избегнати нови войни, се създава Общество на народите (ОН, или Лига на нациите), което трябва да решава възникналите спорове по пътя на разискванията и колективните действия. Обществото обаче не разполага с военна сила зад гърба си, а и най-силните държави – САЩ и СССР, не членуват в него, което значително ограничава възможностите на организацията. Така ОН не успява да спре военното нахлуване на Япония в Манджурия през 1931 г., нито окупацията на Етиопия от Италия четири години по-късно.

Появата на Хитлер

Следвоенните икономически проблеми засилват позициите на десните партии в

Нацистите стават най-голямата партия в германския парламент, но не разполагат с мнозинство.

1932

Хитлер избива много от своите съперници и опоненти през „**Нощта на дългите ножове**“ (30 юни – 2 юли).

1934

След превземането на Адис Абеба Италия официално анексира Абисиния (Етиопия).

1936

Великобритания посредничи между **Германия** и **Чехословакия** за постигане на споразумение, според което **чехите отстъпват някои погранични територии** на нацистите.

1938

1933

Адолф Хитлер се справя със **съперниците си консерватори** и успява да стане **германски канцлер**.

1935

Хитлер **възстановява наборната военна служба** и поставя начало на **мащабно превъоръжаване**. **Нюрнбергските закони** засилват **преследването на евреите** в страната.

1937

Япония повежда широкомащабна военна операция срещу Китай, завземайки Шанхай и напредвайки към Нанкин.

1938

Нацистите в Германия и Австрия **нападат евреи и разграбват тяхното имущество** в нощта на 9 срещу 10 ноември, наречена **Кристалната нощ** (Кристалнахт).

много държави. Те се добират до държавната власт в Япония, Италия и Германия. Успехът на нацистката партия на Адолф Хитлер на парламентарните избори в Германия през 1933 г. се превръща в един от най-важните фактори, тласнали Европа към нова война. След като става канцлер на Германия, Хитлер незабавно се заема да унищожи демократичните институции, с помощта на които се е добрал до властта. След това въвежда закони, ограничаващи дейността на профсъюзите, опозиционните партии, еврейското население и на „други неарийски елементи“. Германия бързо се превръща в тоталитарна държава.

Хитлер полага усилия и за възстановяване на изгубените от Германия територии в резултат от I световна война, както и за възвръщане на позициите на страната в международната политика. Макар през 1934 г. опитът на нацистите да завземат властта в Австрия да се проваля, дългосрочните цели на Хитлер в това отношение стават пределно ясни.

В нарушение на клаузите на Версайския договор Германия започва да се превъоръжава, наблягайки на нападателните оръжия като танковете, самолетите бомбардировачи и подводниците.

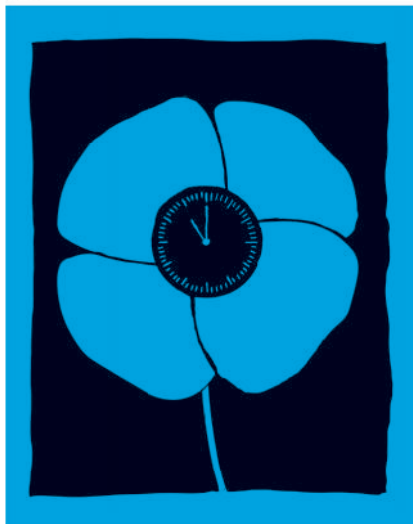
Необуздана агресия

Така Хитлер се подготвя за разширяване на германските граници и възстановяване на територията на страната отпреди I световна война. През март 1936 г. германски войски наново окупират Рейнската област без да срещнат съпротива от страна на Великобритания или Франция. Окуражен от този успех, Хитлер оказва подкрепа на националистите на генерал Франко в Испанската гражданска война (1936–1939), използвайки този военен конфликт за тестване в реална бойна обстановка на новосъздадените оръжия и военни тактики на германските въоръжени сили. Докато германските военновъздушни сили (*Луфтвафе*) демонстрират своите способности, бомбардирайки

испански градове, някои европейски държави започват да се тревожат за сигурността на своето население. И тъй като не са готови за война, възприемат политиката на омиротворяване спрямо Германия.

Великобритания и Франция не възпрепятстват по никакъв начин присъединяването на Австрия от Хитлер през март 1938 г. Те дори одобряват раздробяването на Чехословакия на Мюнхенската конференция шест месеца по-късно, когато се съгласяват населената с немци Судетска област да бъде присъединена към Германия.

Едва когато Германия нахлува в останалата част от Чехословакия през март 1939 г., Съюзниците започват да се готвят за неизбежния военен конфликт. След като Хитлер поисква премахването на т.нар. Полски коридор (тясна ивица земя, даваща на Полша достъп до Балтийско море), политиката на умиротворяване отстъпва на по-твърдите мерки.

В КОНТЕКСТ

ФОКУС

Мир в напрежение

ПРЕДИ

1881 г. Германия създава Тройната коалиция заедно с Австро-Унгария и Италия.

1897 г. Германия започва да строи боен флот, влизайки в надпревара с Великобритания.

1907 г. Великобритания, Франция и Русия сформират Тройната антанта.

1912–1913 г. След двете балкански войни Сърбия се превръща в силна и амбициозна държава.

СЛЕД

1 декември 1918 г. Югославия е провъзгласена за независима суверенна държава.

14 февруари 1919 г. На Парижката мирна конференция Съюзническите държави предлагат създаването на Лига на нациите, която да насърчава международното сътрудничество.

1923 г. Намиращата се в крайно затруднение германска икономика преживява период на омаломощаваща хиперинфлация.

ТАЗИ ВОЙНА ЩЕ СЛОЖИ КРАЙ НА ВОЙНИТЕ

ГОЛЯМАТА ВОЙНА (1914–1918)

Само няколко седмици след началото на I световна война писателят Хърбърт Уелс написва есе на тема „Войната, която трябва да сложи край на войните“. Това се оказва най-запомнящото се и най-иронично определение на този военен конфликт. През 1918 г. то вече е известно в цяла Европа и става синоним на надеждата за по-добро бъдеще. Но реални ли са били основанията за подобни очаквания?

Между 1914 и 1918 г. във войната влизат повече от 30 държави, като повечето от тях застават на страната на Антантата, включваща Сърбия, Русия, Франция, Великобритания, Италия и САЩ. Срещу тях воюват Германия, Австро-Унгария, България и Османската империя. Войната, която започва като сравнително дребен конфликт в Югоизточна Европа, се превръща в колосален сблъсък между европейските империи. Сражения се водят не само

Множество политици **са решени да направят така, че унищожението, предизвикано от I световна война, никога да не се повтори.**

Лидерите на страните от Антантата се опитват да постигнат това чрез подписаните **мирни договори и споразумения за ограничаване на въоръжаването.**

Националистически водачи от победените държави **призовават към реванш заради тези несправедливи договори и печелят много привърженици заради политическата нестабилност и икономическите трудности в своите страни.**

Първата световна война не се оказва войната, която слага край на войните.

Вижте също: Крехкият мир 20–21 • Надигането на нацизма 24–29 • Диктатори и крехки демокрации в Европа 34–39 • Германската експанзия 46–47 • Провал на Обществото на народите 50 • Омиротворяването на Хитлер 51

на Западния фронт, но и в Източна и Югоизточна Европа, Африка и Близкия изток. Войната се отразява на живота в тила – на полето и във фабриките.

Трайни последици

Тази „тотална война“, предизвикала смъртта на 17 милиона души, а 20 милиона са ранени. Но има и други последици, макар и непреки. Лекарите започват да изработват изкуствени крайници, да правят кръвопреливания, въвежда се употребата на антисептични средства, прилага се пластична хирургия. Политиката и обществените отношения се променят след разширяването на изборните права; профсъюзите се превръщат в масови организации; милиони жени стават част от работната сила на нациите. Нововъведения се извършват и във военните технологии – бойните самолети, подводниците и танковете за пръв път играят важна роля по време на военните действия. Тези промени гарантират, че връщане към предвоенното статукво не може да има.

Във войната рухват четири стари империи: Германската, Османската, Австро-унгарската и Руската, свалена от революцията на болшевиките през 1917 г., сложила край на управлението на цар Николай II, последния владетел на вековната династия Романови. По онова време гер-

Френски войници в окоп по време на Втората битка при Ен – струващ невероятен скъпо неуспешен опит на французите и англичаните да изтласкат германските войски от Франция през 1917 г.

манците си мислят, че като подпомогнат връщането в Русия на болшевишкия вожд Владимир Ленин, това ще предизвика хаос в страната и ще я извади от войната, което би било добре за Германия. Така и става, но в резултат на болшевишката революция се създава държава, изповядваща радикални политически идеи, превърнали се в предизвикателство за правителствата на много страни по света.

Териториални промени

Колониализмът заема централно място в историята на I световна война. Десетки милиони неевропейци се сражават за своите европейски колонизатори и дават живота си за тях. В резултат на това, колониалните империи на държавите от Антантата се запазват и даже се уголемяват. Япония, която дотогава притежава незначителни колониални владения, придобива германските колонии в Азия и по Тихоокеанското крайбрежие, което възбужда нейните имперски амбиции в Азия. Изчезването на старите европейски империи отваря място за възникването на нови държави, каквито са Полша, Чехословакия и Югославия, но границите на тези страни скоро стават обект на претенции от страна на съседите.

Версайският договор намалява територията на Германия, лишава страната от нейните колонии и я задължава да плати колосални репарации на победителите. Кайзерът заминава в изгнание и страната изпада в политически и икономически хаос, който проправя пътя за идването на власт на Адолф Хитлер. Настроенията в

Адолф Хитлер (най-вдясно) като военнослужещ в 16. баварски запасен полк по време на I световна война. В качеството си на пеши куриер той два пъти е раняван и е награден през 1918 г. с Железен кръст I степен.

Това не е мир.
Това е примирие
за 20 години.
Фердинан Фош
френски генерал

страната вярно отразява заглавие във вестник „Дойче Цайтунг“, което гласи: „Няма да се спрем пред нищо, докато не спечелим онова, което заслужаваме!“

В края на войната, през 1918 г., съществуващите териториални спорове, съперничеството между различните колониални амбиции и национални тежнения се запазват, при това обострени от политическа, социална и икономическа нестабилност. Надеждите, породени от идеята, че „тази война ще сложи край на войните“, се оказват преждевременни.

МИР, ПОСТРОЕН ВЪРХУ ПЯСЪЧНИ ОСНОВИ

КРЕХКИЯТ МИР (1919)

В КОНТЕКСТ

ФОКУС

Мирни договори

ПРЕДИ

1648 г. Вестфалският мир слага край на 30-годишната война в Европа и въвежда принципа за ненакърнимост на държавния суверенитет.

1814–1815 г. Споразуменията, постигнати на Виенския конгрес, слагат край на Наполеоновите войни и преначертават политическите граници в Европа, за да запазят мира чрез поддържане на равновесие между силите.

СЛЕД

1945 г. На Потсдамската конференция се договаря военната окупация на Германия и промяна на нейните граници.

1945 г. Петдесет държави подписват учредителния устав на ООН, нова организация за поддържане на мира.

1947 г. Парижкият мирен договор включва клаузи за репарации, права на малцинствата и големи териториални промени.

Когато бойните действия на I световна война най-сетне са прекратени през ноември 1918 г., преди армиите да се завърнат в казармите си, трябва да бъдат изработени клаузите на мирния договор. На 18 януари ръководителите на страните победителки се събират на Парижката мирна конференция в двореца Версай. Повече от пет месеца след тази дата те успяват да се споразумеят за Версайския договор, донесъл според повечето историци „крехък мир“ и съдържащ в себе си семената на кон-

Делегати обсъждат клаузите на мирния договор в двореца Версай. На разговорите присъстват представители на около 30 държави, но доминираща роля имат ръководителите на САЩ, Великобритания, Франция и Италия.

фликти, които довеждат до избухването на II световна война.

На конференцията присъстват делегати от много държави, но подробностите по договора са уточнени само от представителите на главните сили от Антантата, наречени Четиримата големи: президента на САЩ Удроу Уилсън, британския министър-председател Дейвид Лойд Джордж,

Вижте също: Голямата война 18–19 • Провал на Обществото на народите 50 • Омиротворяването на Хитлер 51 • Среци на високо равнище на Съюзниците 225 • Победата в Европа 298–303 • Последниците 320–327

“
След период
от 25 години ще се наложи
да водим нова война.
Дейвид Лойд Джордж

френския премиер Жорж Клемансо и италианския министър-председател Виторио Орландо. Обхванатата от гражданска война Русия не участва, а победените държави не са поканени да присъстват.

Мирен договор, написан от победителите

Водещата роля на Четиримата големи е причина както за силата, така и за слабостите на Версайския договор. Защото той прави основните държави победителки в I световна война силно заинтересовани от спазването на договора, докато у победените предизвиква силно негодувание.

Президентът Уилсън пристига на Парижката конференция със своя план от 14 точки, предвиждащ установяването на траен мир, прекратяване на практиката да се сключват тайни споразумения, гарантиране на свободната международна търговия, хуманно отношение към колонизираните народи, очертаване на нови политически граници и създаване на нови държави на принципа на самоопределението, позволяващ на народите с обща етническа идентичност да създават своя собствена държава. Последната и най-важна според Уилсън точка е създаването на Общество на народите (Лига на нациите) – международна организация, която ще брани както големите, така и малките държави от външни агресори. Великобритания и особено Франция, която е отчасти окупирана от германците по време на войната, желаят да накарат гер-

манците да платят за нанесените щети и да ги лишат от възможността в бъдеще да предизвикат нова война.

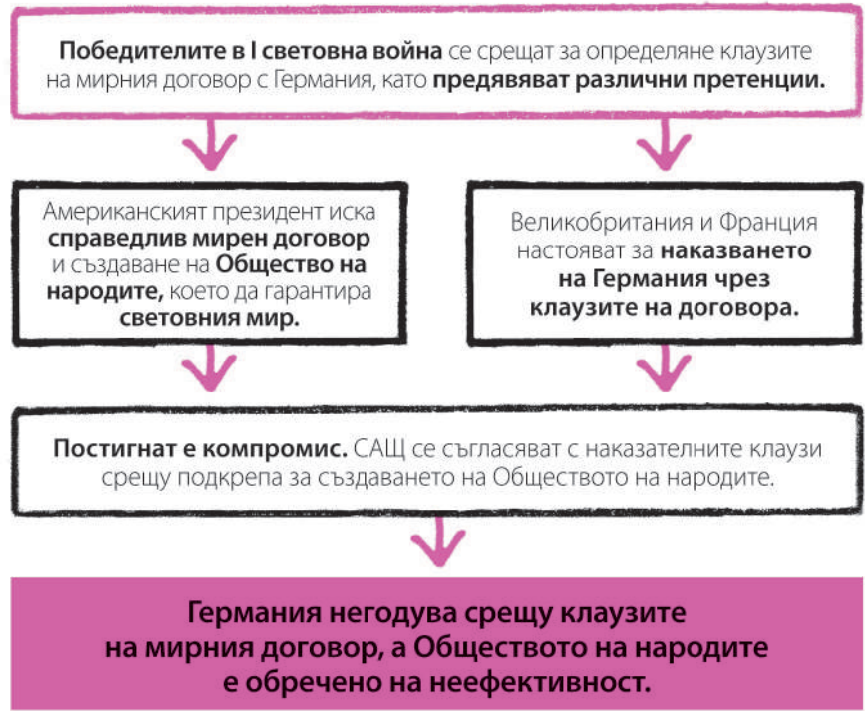
Срещу съгласието на англичаните и французите да се присъединят към ОН Уилсън се съгласява в мирния договор да бъде включена клауза относно „вината за избухване на войната“, според която Германия е наказана да плати огромни финансови репарации, а на Франция е предоставено управлението на германски индустриален район Саарланд. Германската армия е сведена до съвсем ограничен числен състав, а Рейнската област е демилитаризирана.

Последници от договора

Новите ръководители на Германия, избрани да управляват след абдикацията на кайзера, нямат друг избор освен да приемат клаузите на мирния договор, но много от жителите на страната ги обвиняват за настъпилия икономически хаос. Огромните трудности, с които се сблъскват германците, проправят пътя за издигането на Адолф Хитлер във властта.

Макар да представлява истинска бомба със закъснител, от Версайския договор има и някои положителни последиствия. Преди всичко той дава възможности на хората в Европа да продължат живота си в мирни условия. Някои от нововъзникналите европейски държави като Чехословакия представляват израз на стремежа да се отговори на желанието на народите за самоопределение, но малко по-късно в Близкия изток и Африка Великите сили разпределят помежду си територии без оглед на това какво иска местното население, създавайки по този начин тежки конфликти, чиито последиствия са видни и до днес.

Обществото на народите създава механизми за справяне с международни конфликти, но то не разполага с каквато и да било военна поддръжка. Така организация за ефективна намеса при международни конфликти се появява едва със създаването на Организацията на обединените нации (ООН) след края на II световна война.

ДЕМОКРАЦИЯТА Е ХУБАВО НЕЩО САМО НА ТЕОРИЯ

ИТАЛИЯ И НАДИГАНЕТО НА ФАШИЗМА (1922–1939)

В КОНТЕКСТ

ФОКУС

Тоталитаризъм

ПРЕДИ

1914 г. Мусолини напуска Италианската социалистическа партия и приема радикално националистическа, милитаристична и расистка идеология.

1915 г. Клаузите на Лондонския договор предлагат на Италия териториални придобивки като награда за участието ѝ в I световна война на страната на Антантата.

1919 г. Италиански националисти окупират населеното от италианци хърватско пристанище Фиуме.

СЛЕД

1943 г. След нахлуването на Съюзниците в Италия, Мусолини е свален от власт и е арестуван, но германците го спасяват.

1945 г. Мусолини е заловен при опит за бягство в Швейцария и е разстрелян от италиански партизани.

1948 г. На първите свободни избори след 1921 г. неофашистите от *Мовименто Социале Италиано* (Италианско социално движение) печелят 2 процента от гласовете на избирателите.

Налагането на фашизма в Италия след края на I световна война става някак си брутално и изненадващо бързо. През 1925 г., преди Хитлер даже да е завършил книгата си „Моята борба“ (*Майн Кампф*), Мусолини се обявява за диктатор на нацията и настоява да бъде наричан Ил Дуче („Вождът“). Той става в много отношения пример за подражание на самия Хитлер. Макар Италия да е сред победителите

в I световна война, войната ѝ струва скъпо и като жертви, и като материални разходи, които така и не са компенсирани от скромните териториални придобивки след края на военния конфликт. Вината за този провал пада върху военновременния министър-председател Виторио Орландо. Когато икономиката тръгва надолу, хората започват да търсят алтернатива на либералната демокрация.

Вижте също: Крехкият мир 20–21 • Надигането на нацизма 24–29 • Диктатори и крехки демокрации в Европа 34–39 • Испанската гражданска война 40–41 • Италия влиза във войната 88–89

Походът към Рим на фашистките черноризци вдъхновява Хитлер да организира неуспешния си опит за преврат през ноември 1923 г. – т.нар. Мюнхенски бирен пуч.

Тогава милиони работници и селяни приемат идеите на социализма и настояват за колективизация на фабриките и земята. Уплашените поземлени собственици и средната класа обаче обръщат поглед към *Фаши ди комбатименто*, водени от бившия армейски офицер Мусолини, който настоява, че по време на войната армията е била предадена. Фашистите, както скоро започват да се наричат неговите привърженици, дължат името си на древноримските *фасцес* – снопчета от брезови пръчки, символизиращи единството и силата.

Разграждане на демокрацията

Мусолини е убеден, че демокрацията е неработеща система. Според него свободата при тази система е привидна. Единствено силната държава може да направи народа истински свободен, издигайки масите над класовите предразсъдъци. Лидерът е убеден, че всичко, което пречи на националното единство, е опасно и следва да бъде изкоренявано, ако трябва и със сила. „Да стиснем нож между зъбите си, да хванем граната в ръка и да заредим сърцата си с безкрайно презрение“ – призовава Мусолини. Скоро фашистките отряди, наричани *Камиче Нере* (черноризци), започ-

ват да извършват брутални нападения срещу политическите си опоненти, особено срещу социалистите. През октомври 1922 г. армия от 50 000 черноризци потегля на поход към Рим и завзема властта. Мусолини е назначен за министър-председател.

Върховен вожд

Социалистите се опитват да се противопоставят, но безмилостно са стъпкани, и след убийството на техния лидер Джакомо Матеоти през 1924 г. вече не оказват сериозна съпротива. Мусолини обявява еднопартийно управление на държавата и поема юздите на страната като едноличен върховен водач – позиция, която заема до свалянето си от власт през 1943 г.

През годините Дучето системно изгражда култ към своята личност, произнасяйки силно емоционални речи, прекъсвани от режисираните възгласи на човешкото множество: „Вярвай, подчинявай се и се бори!“ и „Дуче винаги е прав!“. Властта идеята, че нацията е над всичко и че Дучето ще я изведе до военен триумф. В опита си да постигне тази цел Мусолини

преструктурира икономиката, обхващайки работниците в областта на индустрията, селското стопанство и чиновничеството в контролирани от държавата „корпорации“. Всеки, който му се противопоставя, е в смъртна опасност, макар италианските фашисти чак през 30-те години да възприемат Хитлеровата политика на открито преследване на евреите.

За да отклони общественото внимание от нерешените проблеми на вътрешната политика, Мусолини повежда колониална политика на завладяване на чужди територии, като през 1935 г. нахлува в Абисиния (Етиопия). На следващата година той застава на страната на франкистите в Испания и с готовност подписва договора за създаване на Оста Берлин-Рим, след като Хитлер му обещава да поделят завоюваната територия на Европа, която заедно да управляват според своите сфери на влияние. През май 1939 г. Хитлер и Мусолини подписват Стоманения пакт – военно-политически съюз, имащ фундаментално значение по отношение на тяхната подготовка за бъдещата война.

“

Всичко в държавата,
нищо извън държавата,
нищо срещу държавата.

Бенито Мусолини

”

ЖЕСТОКОСТТА ВДЪХВА РЕСПЕКТ

НАДИГАНЕТО НА НАЦИЗМА (1923–1933)

